

# Indhold

Forord 7

Indledning 10

1. Om systemteori 17

2. At blive forstået 34

3. At blive hørt 84

4. At blive set 112

5. At blive »forstyrret« 137

Afslutning 198

Litteratur 200

Stikord 202

# Forord

Året 1998 var et af tre vigtige skæringspunkter i mit arbejdsliv. Indtil da havde jeg hovedsageligt arbejdet som lærer og på behandlingshjemmet Dalgårdens interne skole undervist mange børn, der i daglig tale ofte kaldes adfærdsvanskelige. Det blev til i alt ca. 23 år. Fem-seks af disse år var jeg så heldig at være tilknyttet Dalgårdens daværende dagtilbud til familier. Dette tilbud var på daværende tidspunkt et epokegørende behandlingstilbud i Danmark. For mig blev det også en epokegørende periode, der udvidede min faglige og personlige horisont betydeligt.

Dengang gjorde jeg den banale opdagelse, at læreren kun var en del af en for barnet langt større helhed, hvor hver del på sin måde var med til at præge barnets udvikling. Man kan sige, at min betydning i barnets liv som lærer i min bevidsthed blev omprioriteret. Fra at have syntes, at jeg var en af de vigtigste personer i barnets liv – om end ikke den vigtigste – oplevede jeg i denne periode, hvordan jeg blot var en af mange betydningsfulde personer for barnet. Med andre ord, jeg begyndte at opleve, tænke og især praktisere i helheder i modsætning til tidligere, hvor jeg tænkte og især praktiserede i en isoleret verden kun bestående af børn og lærere på et ret isoleret behandlingshjem. Det er jo desværre sådan, at marginaliserede børn ofte isoleres fysisk på institutioner, der ikke har nogen eller kun en meget lille berøringsflade med den normale verden. Det gik op for mig, at for at kunne forstå et barn og for at kunne agere hensigtsmæssigt sammen med barnet er det en stor hjælp at have viden om den helhed, man er en del af. Ikke for bedre at »kunne lave eleven om«, men for bedre at blive i stand til at få øje på, hvilke andre handlemuligheder man har, hvis de handlinger, man praktiserer, ikke er hensigtsmæssige.

Da familieafdelingerne på Dalgården lukkede, måtte jeg tilbage på Dalgårdens interne skole, hvis dagligdag i modsætning til familieafdelingernes var karakteriseret ved ikke at have meget samarbejde med børnenes familier. Her var skolens opgave – personificeret ved lærere og pædagoger – at skabe en meningsfuld hverdag for børnene uden den daglige inspiration fra forældre og børnenes øvrige familie. For mig var det sådan, at der var en gammel praksis, der søgte en teori som forklaring af denne og som inspiration til udvikling af en ny praksis. I denne sammenhæng var det nærliggende at vende sig til og blive inspireret af den systemiske teori og metode, idet den nemlig tænker i helheder og er optaget af, hvordan de enkelte deltagere i et system er medvirkende til at skabe hele systemets levevis, og omvendt, hvordan hele systemet påvirker den enkeltes levedmuligheder.

Interessen for den systemiske teori førte til, at jeg i årene 1988-91 tog en treårig uddannelse i systemisk teori og metode, som blev grundlaget for den videre udvikling af min daglige pædagogiske praksis frem til 1998. I denne periode udviklede jeg inspireret af systemteorien sammen med dygtige, interesserede og hjertevarme kollegaer det, som jeg siden 1998 har tilladt mig at kalde »systemisk pædagogik«. Dette udviklingsarbejde førte til, at jeg i 1998 blev ansat i DISPUK (Dansk institut for supervision, personaleudvikling, undervisning og konsultation) som underviser, terapeut og supervisor. Gennem arbejdet i denne inspirerende virksomhed er der opstået mange nye idéer omkring den pædagogiske praksis, som jeg har haft mulighed for at afprøve gennem min supervisionsvirksomhed.

I perioden fra 1998 og frem har jeg skrevet tre artikler om forskellige pædagogiske praksisser inspireret af systemisk teori. Gennem årene har jeg fået så mange positive tilbagemeldinger på artiklerne, at tanken om at skrive mere sammenhængende om systemisk pædagogik langsomt opstod. De læsere, som har stiftet bekendtskab med disse artikler,

vil nikke genkendende til nogle passager i bogen. Jeg har tilladt mig at benytte mig af litteratens frihed til fiktion. Det vil i denne sammenhæng sige, at »den røde tråd« i bogen er »Historien om Henrik«, som til dels er skildret i artiklen »Gennem forståelse til anerkendelse«. Jeg tillader mig at kombinere denne røde tråd med eksempler fra »Henriks« liv med andre eksempler fra pædagogisk arbejde med andre børn. Alle eksempler er referater af virkelige hændelser.

Længe var jeg i tvivl om, hvilken betegnelse jeg skulle bruge i eksempler, hvor børn og voksne interagerer. Jeg har valgt primært at bruge benævnelsen lærer, da det faldt mig lettest, idet det var min profession, dengang jeg arbejdede med børn, men »pædagogen« eller »den voksne« benyttes også, og hver gang der står »lærer« eller »læreren«, kan det lige så godt læses som pædagogen, den voksne, sagsbehandleren eller en hvilken som helst anden profession, der interagerer med børn.

I bogen er der forslag til øvelser. Prøv dem, hvis du har lyst, så kan du ved »selvsyn« afgøre, om de har en effekt, og om effekten er den ønskede.

Bogen giver sig på ingen måde ud for at være teoretisk udtømmende, men er blot et udtryk for, hvilke systemiske og narrative teorier der har været inspirerende for min praksis fra 1991 til nu. Det hele har selvfølgelig kun kunnet lade sig gøre gennem et samarbejde med mange kompetente og hjertevarme mennesker. En stor tak til dem alle. En særlig tak til Dorte Lund-Jacobsen for stor omhu og entusiasme i forbindelse med rådgivning omkring og korrekturlæsning af manuskriptet under bogens tilblivelse.